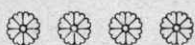

„Slovenka“

Glasilo slovenskega ženstva.

Izhaja v Trstu kakor priloga „Edinosti“ vsako drugo soboto.

Naročnina znaša za vse leto 3 gld.; za naročnike »Edinosti« pa 2 gld.; posamezne številke se dobivajo v Trstu v tobakarni g. Lavrenčiča na trgu della Caserma po 12 kr. — Rokopisi naj se pošiljajo uredništvu »Slovenke«, naročnina pa upravnistvu »Edinosti«, ul. Molino piccolo št. 3.

Vsebina 6. zvezka:

Zagorska: Bel oblak — pesem. — P. Dolenc: Potočkova pesem — pesem — Zagorska: Narodna pesem. — Podlesnikov: Teta Liza. — Zorana: Vprašaj... — pesem, Julij pl. Kleinmayer: Roža. — „Z“: Telefistka. — Ivan Vazov: Črnina. — Razno. — Doma.

SLOVENKA

GLASILO SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Zvezek 6.

V Trstu, 24. marca 1899.

Letnik III.

Bel oblak.

Bel oblak pod nebom plava.
Tje pohiti, bel oblak,
kjer pokojno, sladko spava,
pod gomilo mlad vojak!

Strela ni srca mu strla,
ne predril ga bridki meč,
Ljubica ga je predrila ...
ko ga ni ljubila več!

V solze gorke zdaj izliva
deklica ljubezni kës,
in iz solz meglica siva
vstaja ... plava do nebës.

Bel oblak pod nebom plava.
Oj pohiti tje, oblak ...
kjer pokojno, sladko spava
pod gomilo mlad vojak!

Zagorska.

Potočkova pesen.

Pri oknu zamišljen sem stal,
ko ujene prebral sem vrstice.
Pod mano je potok šumljal,
in kri mi šumela je v lice.

Pogled sem upiral v nebo —
oblačno in motno je bilo.
In meni je ravno tako
za časek se v duši stemnilo.

In sanjal sem, Bog le ve kaj —
še sam si domisliti nočem.
A vem, da je bilo tedaj
tak mehko pri srcu mi vročem.

Pod oknom je potok šumljal
skrivnostno otožno in milo:
In peval o tem mi je val,
kar ni in ne bo se zgodilo.

Pavel Dolenc.

Telegrafistka.

Piše „Z“.

ovorili so o sreči.

Bilo jih je več. Rudečelasl poštni oficijal, njegova dobrodušna soproga, njeni prijateljici, dve starejši učiteljici, starejši oficijalov brat, starikavi neoženjeni trgovec, gospodarjeva nečakinja in njena bivša sošolka, naša mala telegrafistka.

— Gotovo, da sem srečen — trdil je smelo rudečelasl oficijal in po lahko nalamljal paštete, katere je njegova soproga sama napravila. — Le pogledjte, lačen nisem, v uradu upam kmalu napredovati in žena mi ni ne sitna, ne prepirljiva, vse to je čisto dovolj za človeka.

— No, da, i meni ni sile. Moj Ivo je kljub najinemu petletnemu zakonu še vedno ljubeznjiv, kaj ne stari? — oglasila se je soproga in nagajivo pogladila goste rudeče lase svojega moža. — Zadovoljen je z menoj in jaz ž njim in srečna bi bila, ko bi še ... Ne, pa saj sem tudi tako srečna — prekinila je hitro. Nekoliko se je namreč sramovala povedati, kako rada bi imela, da ji nagaja tudi še kaka majhna, drobkena, kričeča stvarica, katere si je želela tako zelo.

— O saj človeku res ne manjka dosti do sreče — modrovali sta učiteljici. — Ko bi le otroci bili malo bolj poslušni in plača malo boljša, pa bi se tudi učiteljice ne mogle pritoževati. —

— Sreča? Vidite to-le je sreča — povzel je starikavi trgovec, vzdignil kupo črnine in počasno, premišljeno izpraznil kozarec. — To človeka še malo ogreje in oživi. Drugo je vse sama domišljija in frazarstvo. Dobro kosilo, pa kupica izvrstne starine, to vam je najbolje, kar ima človek od življenja. —

In zadovoljno se je pogladil po svojem okroglasto napetem telovniku.

— No in ti Metoda? — vprašal je oficijal radovedno svojo nečakinjo.

— Ah? jaz?! Saj vendar veš, kako sem »srečna!« — odvrnila je trpko in skoro, da so ji dolge temne trepalnice bolestno zatrepetale.

— Pa saj je res! — tlesnil je oficijal hudomušno z rokama. — Z Vilkom sta se zopet sprla, kaj ne? Pa le potolaži se, jutri bode že dobro! —

Vilko je bil Metodin ženin.

Vanda, naša mlada telegrafistka je nestrpno čakala, da tudi njo vprašajo kaj o sreči. Ah, ona je bila tako zelo zadovoljna z

vsem svetom, z ljudmi in sè seboj, da ji je srce vedno tako hitro in živo utripalo v tem lepem velicem zadovoljstvu.

— Nu in gospodična Vanda? — vprašal je konečno oficijal svojega skromnega gosta.

— Jaz, o jaz sem tako zelo srečna! —

In ker ni mogla v tem prepričanju, v tej zavesti velike svoje sreče mirno in dostojno sedeti na malem zeleno obšitem stolu, je vstala in živahno z rokami majaje pripovedovala :

— Kaj mislite, gospod oficijal, sedaj sem že dva meseca telegrafistka, a dozdej nisem imela še ni ene neprilike, ni ene pomote, nič, nič! Sicer pa tudi ni čuda, skušnjo sem napravila z odliko, pomislite z odliko, in v uradu tako zelo pazim, tako zelo sem pridna, da se moje kolegije vedno posmehujejo moji navdušenosti za službo! Ali kaj, telegrafistka je vendar tudi nekaj! S časoma me namestijo definitivno in jaz sem c. kr. in imam pravico do penzije! Gospodična Dobršček ima 54 gl. mesečno. Celih štiriinpetdeset! —

Malce so se nasmehnili — vsi, ko je mala telegrafistka, živo se kretaje, dokazovala svojo trditev, da je srečna, in razvijala svoje upe v bodočnosti. Dotična gospodična Dobršček je bila že stara svojih dobrih petinštirideset let in ona sama bi bila gotovo prav rada menjala z mlado začetnico, kateri je življenje še tako živo in gorko pulziralo v nje mladem svežem telescu.

— Jaz imam sedaj seveda samo še le petindvajset, a gotovo mi povišajo že sedaj s prvim na trideset goldinarjev — hitela je govoriti mala pripovedovalka dalje.

— Trideset, a za stanovanje plačam samo dvajset! In gospa Darbuš je tako dobra, tako zelo me ima rada! Vedno mi pravi »liebes Kind« in ko me je zadnjič bolela glava, skuhala mi je črno kavo in napravila obkladke, a jaz jo niti prosila nisem! Tako so vsi dobri z menoj in prijazni, v uradu in na stanovanju in danes ste me povabili semkaj, gotovo me imate torej tudi vi malo radi.

Pogledala je sè svojimi jasnimi, svitlimi očmi vsakemu zvedavo v obraz in ko so ji vsi tiho in dobrodušno se smehljaje prikimali, vzdihnila je še enkrat prav globoko:

— Seveda sem srečna! Tako lahko in milo in toplo mi je v duši! —

Dvignila je roke in z onim blaženim, brezskrbnim nasmehom v svežem mladem obrazu bil bi ji vsak verjel, da je prav zelo, zelo srečna.

I.

Prišla je domov iz urada. Bilo jo že po osmi uri zvečer. Povečerjala je potem kar v kuhinji, pri svoji dobri gospej Darbuševi, skromno večerjico, popila za žejo kozarec vode in potekla potem v svojo malo tesno sobico.

Udobnosti seveda ni bilo v njenem majhnem kraljestvu, a njej sta dva priprosta pletena stola popolnoma zadostovala, če je kdo kdaj prišel k njej in mali železni umivalnik, okrogla mizica, omara za obleko, nočna omarica in priprosta postelja, vse to je bilo za njeno osebno rabo čisto dovolj. Po stenah navesila je razne ilustracije, katere ji je podarila nekoč njena gospodinja, na malo okroglo ogledalo v kotu nad umivalnikom je pritrdila velicega papirnatega metulja s podjetno razprostrtimi krili in na steno, nad posteljnim zaglavjem, obesila je priprost črn križec, katerega je dobila nekdanj od svoje stare pobožne tete.

Edino okno je gledalo sicer na ozko temno dvorišče, v katero ni nikdar posijalo solnce, a kaj, Vanda je vedela, da se za dvajset goldinarjev ne sme in ne more zahtevati mnogo.

Ah in bilo je vendar kljub vsemu tako prijetno doma v «svojem». Tako si je oddahnila, kadar jo je objel hladni, nekoliko vlažni duh njenega stanovanja. Tu je bilo vse mirno, tiho. Kaka mačka je kedaj zamijavkala doli na dvorišču, ali se je včasih v noči čula hoja stanovalcev nad njo skozi tanki strop, a vendar ni bilo čuti onega večnega pritiskavanja in ropotanja aparatov, ne onega nervoznega hitenja in pošeptavanja, enakomerne marljivosti poštnih soban.

Tako je bila vesela, kadar je sama, čisto sama sedela pri mizi, čitala ali pisala v lepo sešite zvezke opazke in notice, tikajoče se raznih uradnih službenih predpisov. Okrogla mizica ni bila pripravna za tako delo in mnogokrat so jo bolele prsi radi nerodnega sedanja. Potem se je naslonila v stolu nazaj in v razvedrilo mislila in sanjalarila najlepše misli.

Dobro je vedela, da so njene misli prav za prav za tako ubogo, revno telegrafistko, kakor je bila ona, čisto nepotrebne in celo ne-spametne. Ona sama bi ne bila povedala svojih tajnih sanjarij živemu človeku ni za ves svet, a vendar se je rada naslajala nad njimi.

Tudi nocoj, ko je sela k mizici, objela jo je neka sladka sanjavnost. Naslonila je glavo v dlan in zamislila se je globoko. Parkrat ji je šinil rahel nasmehljaj čez zamišljeni obraz, v sanjavih očeh zaiskril ji je zdaj pa zdaj vesel, poreden žar in izza polnih rudečih ustnic všel ji je globok hrepeneč vzdih.

Kaj je neki mislila?

Ah, gotovo je bilo kaj lepega, a smešnega in neumnega. Nakrat se je namreč stresnila, zahihitala polutiho in veselo skočila raz stol ter si nekako prizanesljivo dejala :

— Dekle, dekle, kako smo neumni! —

In zasmejala se je še enkrat zamolklo a prisrčno, da ji je srce sami veselja zatrepetallo v mladih prsih.

Bilo je tako smešno!

Danes je bilo prvega. Že dolgo je sklenila, da počne pri prvi priliki prav pridno štediti. Nikdar, seveda, ji od plače ni ostalo ničesar, a danes je vendar nesla prvi petak gori v poštno hranilno. Spomladi ga bode sicer potrebovala, da si kupi slamnik in solnčnik, a dotlej je še dober mesec in petak je povsod drugje bolje shranjen, nego v njenem žepu. Znala bi ga prav lahko pred časom porabiti in kaj bi bilo potem, ko bi ne imela ni denarja in ne slamnika!

Stekla je torej danes popoldne za trenotek gori v prvo nadstropje, kjer se vplačavajo hranilne svote.

Mlad, lep uradnik ji je dal knjižico, v katero je morala zapisati svoje ime. Nekako s ponosom je zapisala svoj originalno opremljeni podpis in z nič manj samosvestjo pristavila zdolaj: «Telegrafistka».

Malo neprijetno ji je že bilo, da je bila gologlava in v predpasniku: uradnik bi znal morebiti misliti, da je to kaka hišina.

No zdaj je lahko videl že iz pisave, da je inteligentna in se posebe, kaj je.

— A, gospodična ste telegrafistka? — vprašal je udvorljivo in jo pozorno pogledal skozi okence.

— Da, — je dejala na vso moč resno, treba namreč povsod varovati svoj ugled in tudi tacemu gospodu asistentu ni treba misliti, da je on Bog zna kaka živina, nasproti njej.

Toda glej, zmotila se je.

Gospod asistent, ni bil prav nič tako uverjen v svoji visokosti, kakor je mislila.

(Dalje prihodnjič.)

Marjetica.

Marjetico belo

Sem danes vprašala,

Če ti me še ljubiš,

In kaj sem zaznala?

Da drugi srce je,

Zdaj tvoje oddano;

A jaz ne verujem,

Ah, to je zlagano!

Zorana.

Národná pesem.

(Priobčila Zagorska).

arodná pesem je ista pesem, koja je zložena v preprostem narodovem duhu in jeziku . . . pri kateri se pesnik — ni oziral na določena pesniška pravila i. t. d. Tako nekako, — vsaj približno, če se prav spominjam, smo definirali nedavno »narodno pesem« v šolskih prostorih! Po tej definiciji bi bila meni kmalu »narodna pesem« prava pesniška karikatura . . . brezi vsake višje vrednosti! — Določena pesniška pravila, — ista blóstéča posoda, iz katere se dviga opójni duh Erátin . . . ki je prva Muza narodne poezije, — ista pravila naj bi bila narodnim pesnikom igrača, pravcata malenkostna stvár, — brezi vse veljave? — Ko bi ne bila poznala narodne pesmi že izza mladih let, — ko bi se bili njeni glási nekoč ne spájali harmonično z glási in občutki mojega srcá . . . zavgrla bi jo tedaj . . . ne marala bi je več . . . po isti suhoparni definiciji!

Dolistkala sem nekoč v knjigi do sestavka: »Národná pesem — zrcalo narodnega života!« — Da! narodnega života in naše poezije — vskliknila sem vzradoščena, čitaje isti sestavek z oduševljeno radovednostjo!

Komu pač ni mila, komu ni draga národná pesem? — Kedo še je ni slúšal v tihi noči, ko jo je veterc iz dalje prinašal mehko, nežno, kakor na perotih! — Kako se prilega krasna simfonija nóčne pesmi srčnim občutkom, kako ti polega v dušo . . . blažéč jo in tolažéč! Liki lučice zlatih lustrov v blesteči dvorani sevajo zvezdice v mílo nóč . . . lahen vetrec vrši mej vejevjem — sicer pa vlada pokoj v vsemirju, — v katerem se ziblje pesemca . . . lahka, ljubka, nežna, kakor je le národná pesem! — Redkeje in redkeje se oglašá slavec v dobravi, — — iz dalje pozvanja zvon . . . a za njim priplóve pesem, národná pesem — blagoglasna, veličastna trepeta v zraku . . . da se ti srce nehote vzradosti in sladko vznemiri . . .

Národná pesem, — krasná pesem! Kedo je slúšal le enkrat krepak mladeniški spev:

Bom šel na planine
Na strme goré . . .
Bom slúšal od daleč
Zagorske zvoné . . .

čutil je mnogo, mnogo užival, — in doznál — da najde národná pesem, prišedšá iz srca — i k srcu pot nazaj!

Koliko nežnih čutov ... koliko srčnih glasov izliva se v preprosti, — a ljubko-tožni kitici :

Zvoniti bom rekel —
Kropiti pa né...
Kropile jo bodo
Le moje solzé! —

Kako jasno, kako določno izraža mladenič tu svojo bol, brezi nepotrebnih fraz, a vendar je ta ljubavna bol vstala iz dnu srcá — ljubav iz nova okrépljena, — družéc se z večno zvestobo! —

Kdo ne pozna iste ljubkósti, iste preprostosti... ki veje v narodni poeziji? — Ni li podobna ista ljubkemu gruljenju golobjemu, — a vendar je ista nežnost tako močna, da ti hipoma prodré v srce ter najde krepko asonanco v njegovih čutih!! —

Že nagovor sam, — kratek a jedrnat, značajan po svoji naivni odločnosti, ti je hipoma prikupljiv! Le beri:

Al' me boš kaj rada imela, —
Ko bom nosil suknjo belo...

Kako kratko, a kako jasno je izraženo v teh vrsticah vse... kar čuti nepokvarjeno srcé... kako dostojno je povedana ljubav, — prošnja, — naročilo i pozdrav... vse h krati! — Pač, da je kitica nadštevilna, in da rima ni popolnoma čista, ali pa to kaj škoduje na isti svežosti... ki diha iz kitice... liki mamljiv vonj iz pestre cvetke v mladem jutru?...

Kdor ne pozna naroda, ne more umevati njegovih pesmi. V njej se zrcáli poleg sveže najivnosti še — odkritosrčnost... ki je prava milina našega naroda! — Kakor upraša mladenič naivno in preprosto, — prav tako mu odgovarja deklé preprosto, a odkrito — brezi okolišev... brezi izgovora:

Jaz bi te pač rada iméla
Kob' za voljo mamke sméla,
Pa mi očka branijo,
Da 'maš premalo kajžico!

To je odgovor deklice, brezi modernih fraz, a govor istinit, kakor je prišel od srcá!...

Komu je poznana ta uarodna pesem, — nahaja v nastopni kitici, — odgovoru mladeničevem — več ponosa, samosvesti in dostojne samohvale — več, — nego je nahajaš v mnogi umetni ljubavni pesmi! —

Vprašam torej... ali je res narodna pesem tako ničevna, tako malenkostna, da radi svoje neelegantne oblike nima več ugleda v salonu... da se zanemarja in da izginja polagoma i mej narodom? —

Vprašam, ali ne greše mladi pesniki zoper lastno kri; ... ko zajemajo iz tujih ... virov ... francoske dekadence ... dočim je slovenska narodna poezija popolnoma osamela in izginja med razumništvom in preprostim narodom! ...

Teta Liza.

Spisal Podlesnikov.

Bilo nas je pet: Ivan, Vinko, Srečko, Francika in Minka. — Vseh teh petero malih črvičev pa so morale rediti in oblačiti dve roki, roki naše dobre mamice. Toda s čim? Morda s tistimi krajcarčki, katere je zaslužila na dan, ko je hodila pomivat posodo in nosit vodo ...

Stanovali smo v mali, podstrešni izbici, velike hiše v predmestju ...

Poleti je že še bilo, mati je dobila lažje zaslužka in tudi stroškov ni bilo toliko pri hiši: letali smo bosí okoli in velika peč v sobi ni potrebovala drv, bili smo zadovoljni, ako smo dobili zjutraj in zvečer košček kruha ali jabolko in opoldne nekoliko krompirja, zelja ali žgancev, tistih velikih, belih s tako dobrimi ocvirki, katerih smo se tako veselili ...

A po zimi! Tedaj nam je bilo treba gorke obleke, bosí tudi nismo mogli več hoditi in v naši podstrešni sobi je bilo tako mrzlo... Vinko in jaz sva jela pohajati v šolo, treba je bilo zopet zvezkov, knjig in drugih potrebščin, a kje vzeti denar za vse to, ko ga niti za najnujnejše potrebe ni bilo pri hiši ...

Bili smo tedaj večkrat lačni, nego siti in mraz je bilo pri nas, mraz, da smo se tresli in zmrzovali ...

Vsemu temu pa se je pridružila še bolezen! Skrb, lakota, mraz so spravili mamico na bolniško postelj. Mnogo je trpela tedaj naša dobra roditeljica! Bolj nego bolezen, mraz in lakota pa jo je mučila skrb za nas gladne črvičke.

Žalost mi potresa srce, ako se spomnim, kako so solze polile velo in upadlo materino lice, ko nas je gledala stati sestradane ob svoji postelji. Prosili smo jo kruha, a ni ga imela, da bi ga nam dala ...

Bil sem še majhen, ali že sem spoznal, kako hudo je človeku, ako nima denarja, da bi si kupil potrebne obleke in hrane. Zavidno sem gledal bogato gospo, katero sem srečal, zavito v dragoceno ob-

leko na ulici, z velikimi, zlatimi zapestnicami na roki, zraven nje pa je stopala mlada deklica, oblečena v drago, volneno obleko, obšito z belo kožuhovino, da je gledal iz nje le top noseč in mali očesci, toda še to je imela zavito v tenek pajčolan, da bi ji ne škodoval mrzli veter, kateri mi je bril v obraz, da nisem čutil ni jednega uda...

Spomnil sem se doma, na mamico in lačne bratce in sestrice in želel, da bi imel saj ono lepo zapestnico, katero nosi bogata gospa na roki kar tako radi lepšega, da bi mogel zanjo kupiti kruha in drv za peč...

Kako bi bili vsi srečni tedaj! Minilo je nekaj tednov, toda zdravje se materi nič ni boljšalo...

Kakor rešilni angelj pa se je prikazala tedaj na našem bornem pragu »teta Liza« (tako so jo namreč imenovali vsi v hiši.)

Še vedno mi je pred očmi njena mala, upognjena postava. Trud in delo sta ji razorala lice in vpognila hrbet. Bila je kuharica pri hišnem gospodarju.

Prišla je pogledat k nam, ker je zvedela, da je zbolela mamica. O ko bi videli, kako se je svetil njen obraz veselja, ko nam je razdeljevala prineseno jed! Iz očesa pa se ji je prikazala svetla solza in omočila razorano lice.

Morda je bila to solza veselja, ker nas je videla zopet zadovoljne; ali pa je bila solza žalosti nad našo revščino? Ko nas je nasitila in prinesla še materi gorke juhe, zakurila nam je še peč. Bili smo zopet srečni. Odslej nam je prinašala vsaki dan hrane, dokler ni mamica ozdravila. Toda tudi potem nas ni pozabila.

Obiskovala nas je pogosto, kadar so ji dopuščali opravitki, posebno zvečer, ko je dokončala svoje delo, posedela je pri nas in nas zabavala z mičnimi pripovedkami, ali pa kaj pomagala materi...

Najraje smo videli, da je sedla tja k peči, mi pa okoli nje, da nam je jela pripovedovati mične pripovedke. Včasih pa je hipoma sredi povesti umolknila in se globoko zamislila... Ali to ni trpelo dolgo, z še živahneje, nego prej, nam je nadaljevala povest, kakor da bi hotela s tem prepoditi žalostne spomine, kateri so se ji naselili v duši...

Minula so leta!

S pomočjo dobrih ljudi, med prvimi gotovo »tete Lize«, sem dovršil gimnazijo in odšel na Dunaj nadaljevat nauke.

Od »tete Lize« sem se ločil prav tako, težko kakor od svoje mamice. Solze si je brisala dobra ženica, ko sem ji podal roko v slovo. Tesno mi je bilo tedaj pri srečanju, tesno in mučno... Komaj sem se zdrževal solz, katere so mi silile v oči.

Odšel sem v šumno mesto... Na potu in v kalnih valovih življenja pa me je spremljal spomin na mamico in dobro «teto Lizo»...

Minulo je zopet nekaj let... Niti življenja so v neštevilnih slučajih tako stkane, da to le malokdo razume. Žalostno je le to, da srce, katero je vredno največje sreče, trpi največ nesreče, a ljudje gledajo malomarno teči bratske solze!

Mnogo prememb so prinesla ta leta...

Dobre moje mamice ni bilo več med živimi, bratje in sestrice so se razkropili po svetu in o «teti Lizi» nisem slišal od materine smrti ničesar...

Bil sem zopet v rodnem mestu... S spomini na mlada leta, katera sem prebil v rodnem kraju, oživel je v meni tudi spomin na «teto Lizo».

Močno sem pozvedoval po nji in slednjič se mi je posrečilo najti jo.

Našel sem jo — ali kakšno! V oni veliki hiši tam v predmestju in v oni mali, podstrešni izbici, kjer sem nekdanj stanoval z mamico, prebivala je sedaj ona. Bilo je v zimskem času... Mraz je spletal umetno zavite rože po oknih, ko sem stopil — po mnogih letih — zopet v ono malo izbico.

Mraz mi je pretresel dušo, ko sem zagledal na revnem ležišču sključeno, od glada in mraza sesušeno telo dobre «tete Lize».

Mrzlo in mračno je bilo v sobi in sneg je naletaval skozi luknje v zidu.

Mraz je bil zunaj... Mraz tu v izbi... Mraz tudi v duši moji, ko sem gledal v največji revščini zapuščeno in onemoglo njo, katera je zaslužila več sreče in hvale na zemlji!

Burja je močno zapihala.

Stopil sem k njeni postelji, (ako smem tako imenovati neko iz starih desk, s slamo in cunjami pokrito ležišče.)

Spoznala me ni...

Starost in trpljenje sta ji oslabila spomin. Šele potem, ko sem ji povedal svoje ime in ji v spomin poklical pretekla in pozabljena leta, me je spoznala «teta Liza». Solza hvaležnosti, da je nisem pozabil, ji je orosila lice...

In potem mi je jela pripovedovati dolgo povest, polno žalosti in trpljenja...

Mnogo je prestalo to zlato srce, zapuščeno od nehvaležnih ljudi... Bila je tedaj tako pozabljena in zavržena, kakor staro rijasto orodje, ki se zavrže, ko ni več za rabo.

Ko sem ukrenil potrebno, da ji olajšam nekoliko njeno mučno stanje, poslovil sem se z obljubo, da pridem drugi dan zopet . . .

In prišel sem — toda nje ni bilo več!

Po noči je — umrla . . .

Sel sem na pokopališče in našel »teto Lizo« v mrtvašnici, v borni, nepobarvani rakvi spečo večno spanje.

Zadovoljen mir ji je legel na obraz in ustnice so bile nabrane v smeh . . .

Spomin na njo pa živi še v meni, hvaležen spomin!

Vprašaj — — — —

Ah, ti dvomiš, da te ljubim,
Kakor mene ljubiš ti;
Gledi zvezdice na nebu,
V noči, ko njih svit žari.

Vprašaj jih po kom zdihujem
V senci mirt in kraj cipres,
In zakaj rosé tu često
Vročé solzé mi z očes.

Vprašaj vetrec nagajivi,
Ki se z laski mi igra;
Dih njegov ti lahko spriča,
Kaj sanjari glava ta.

Vprašaj ptice lahkokrile,
Ki poznajo našo vas,
In katerim v prejšnjih časih
Rad se družil moj je glas.

Vprašaj potok ta studeni,
Ki tu v strugi žubori:
V čegar srebrosvetle valčke
Tožno mi oko strmi.

A kaj vprašal bi zvezdice
In kaj ptice, vetrec, val,
Saj pogled ti moj goreči
Vso ljubezen bo izdal!

Zorana.

Roža.

Spisal prof. Julij plem. Kleinmayr.

Priroda je prozorišče, na katerem igra človek svojo ulogo. Priroda ga živi, hrani; ona je glavni predmet njegovih poizvedovanj; ona ga navdušuje po svoji lepoti in ga sili, da jo poslikuje. Priroda je razkritje božje in svojstvo, ki je v njej, govori jasno in javno naši duši. Zakaj bi se torej ne učili spoznavati je, zakaj bi je ne ljubili?

Smelo bi trdili, da ljubi vsak človek prirodo, a vsakdo pač z drugega stališča. Marsikdo z ekonomičnega stališča, ker mu je izvor blagostanja, ker mu podaja sredstva za užitek. Takim pripadajo materialisti, katerih je, žal, ogromna večina človeštva. Njih veselje do prirode je le sebično; njih ljubav ni poetiška.

Prirodoznanec jo ljubi, ker jo opazuje, ker najde v njej zakone razvitku in razcvitu. Znanstveni njegov interes ni vedno združen s poetičnim.

Drugi ljudje jo ljubijo z moralnega stališča. Znani Brockes n. p. zasleduje v opisu vsake cvetke jedno moralo, jeden pouk, kakor v kakej basni. Jednako je to pri Rückert-u, če poje in govori o prirodi, le da poučuje.

Zopet drugi jo ljubijo, ker jim podaja obilo slasti, obilne radosti; saj poje v tem smislu Wieland:

«Es geht doch, sagt mir, was ihr wollt,
Nichts über Wald- und Gartenleben!»

Najrvzvišenejša pa je ljubezen z estetičnega stališča, kateremu pridevajo nekateri pesniki tudi religiozna čustva. Hamann pravi: «Najobsežnejše in najmanjše stvari v prirodi so pomenljivi hieroglifi, ki nam kažejo mogočnost Gospodovo, ki je vstvaril zemljo in nebo» in Klopstock trdi: «Die Himmel erzählen die Ehre Gottes und die Veste verkünden seiner Hände Werk». Tudi Goethe je ljubil prirodo, a on ni mož morale, ni uzor patriotizma in njegovi nazori so bili le panteistični.

Dokler bode živela poezija, živela bode tudi ljubezen do prirode.

Ravno mi Slovenci imamo pesnike, veljake, ki so poznali, ljubili in razumevali prirodo. Spomnimo se le tu Simon Jenka, katerega diči mimo ljubezni do človeškega srca in ljubezni k slovenski domovini — ljubezen k prirodi. Pesnik in priroda sta si kakor brat in sestra, poznavajoča in razumevajoča se z mladih nog; vsak diha v prirodi vidi in sliši; to mu sega v srcé, to opazuje s srcem, on piše in poje, kar mu srcé narekuje.

Poezija nam mora podati nazornost. Radi tega treba jej je v prvi vrsti konkretnih, stvarnih pojmov; čeravno se izogniti ne sme in ne more tudi abstraktnih, miselnih, ker jej ti še-le pomorejo k pravi svobodi.

Umetno posnemanje prirode pa ni goló obnovenje ali reproduciranje. «Kar priroda ponudi, pravi Goethe, iz tega si le težko izberemo, česar želimo; kar pa vstvari umetnik, to je našim čutom umevno, užitno, zadostno, to nam krepi duševne moči ter jih izobražuje in povzdiguje».

V prirodi pa imamo mimo človeka samega tudi v prvi vrsti živalstvo in rastlinstvo.

Slednjemu pripadajo cvetlice in jedno teh, to je »rožo« si hočemo ogledati v kratkih črticah. Ni mi namen opisati je in tudi ne naštevati vse one pregovore, ki se opirajo na to nežno cvetko; pač pa nam dovolj drage čitateljice, da spregovorimo prvo nekoliko o starem reku: »sub rosa dictum«.

»Sub rosa« pomeni, kakor Brockhaus trdi toliko, kolikor »reči, zaupati komu kaj v tajnosti«, »med štirimi očmi«. Stari Germani so imeli baje navado, da so obesili rožo iznad stropa vrh mize, kjer so gostovali. Naznaniti so hoteli s tem, da se imajo pozabiti vsi tajni in netajni pogovori, naj so bili šaljivi, zbadljivi ali pa resni, kateri so se vršili med gostijo. V Meyerjevem velikem slovarju čitamo blizo jednako in to s pristavkom, da je bila to že starim Rimljanom navada. Slično Böttger in Heyse, ki pravita: »sub rosa = unter der Rose als Symbol der Verschwiegenheit; im Vertrauen, insgeheim«.

Drugega menenja je Goethe, ko poje:

»Doch vertrau'n wir oft sub rosa — In der Musen stillen Hain«; to je po naše: »Mi pesniki radi zaupljivo govorimo »sub rosa« in razodevamo to v svojih »pesnih«. V smislu njegovem pravi se toraj »sub rosa« toliko, kolikor »govoriti, pisati, peti v prilikah, podobah, prenosih«. Morda se je takrat zmotil stari nemški mojster poetiške muze.

Roža, kraljica cvetlic, »vrtница«, kakor jo imenujejo naši moderni pesniki in puristi, je gotovo spremenila tekom zgodovine prvotni pomen v simboličnem govoru.

Ko je bila razuzdanost, razkošje in mehkužno življenje v starem Rimu na vrhuncu, bil je tudi najbolj razširjen kult krasne rože. Pri nadobilnih pojedinah ni nikdar manjkalo rože, ki je bila cvetka boginje ljubezni. Venera namreč je obarvala rožo s svojo lastno krvjo. Rimljani so pripovedovali: »Roža je bila prvotno bele barve. Nekoč jo je hotela vtrgati Venera in tedaj se je ona močno zbodla na trnji in njena kri je porudečila to cvetko«.

Pri Rimljanih je bila za časa razuzdanosti v največji modi ljubav do rože. Nero n. p. je imel velikansko dvorano za pojedine. Stene so se na umeten način vrtile in zapored predstavljale letne čase. Mesto dežja pa je padala nebrojna množica lepih rož na cesarjeve goste. Kakor latinski pisatelj Suetonius piše, porabilo se je le za jedno tako večerjo v nakup rož nad 90.000 kron naše veljave!

Ko je nekikrat znana Egiptovska kraljica, krasna Kleopatra sprejela rimskega velikana Antonija, ukazala je, da se je ves tlak

glavne njene dvorane štiri čevlje visoko posul z rožami. Vrhovi teh rož je bila dragocena tkanina, da se je lažje stopalo po teh predragocenih preprogah. Kaj je proti temu v italijanskih krogih novejši dobi navadni «ballo di fiori?»

Tako je postala v starem Rimu silovitih cesarjev nežna roža cvetlica vžitka in še le krščanstvo skušalo je podati jej drug simboličen pomen. Posvetila se je roža, kakor cvetka nedolžnosti, preblagi devici Mariji in še dandanes praznuje se n. p. dne 8. junija vsakega leta na Francozskem rožni praznik v Marijino čast.

Sveti Medard, pripoveduje se, je ustanovil v vasi Salency pri Noyon-u letno darilo 25 livres za najbolj čednostno deklico one vasi. Dotičnica je dobila pri tej priliki lep venec duhtečih rož in se je slavila kakor «rosière». Tako je postala roža znak nedolžnosti in čednosti. V marsikaterem smislu združila se je s cerkvenimi obredi in običaji.

Primeri v našem jeziku: «roža, roženkranc = rožni venec, molek; rožni cvet = majnik; rožnice = slovestnosti cerkvene Marijinega meseca (Janežič) — Gartroža = Jungfraurose; roženkrienc = paternušter (Gutsman) in ružična svetkovina, vènac od ružah, krunica, brojanice (Mažuranič).

Narodi evropski pa so rože tudi še potem častili kakor cvetke ljubezni. Svedočijo nam to srednjeveške poezije, n. pr. «Roman de la rose», «Flore e blanscheffur»,

V našem veku imenujejo jo nekateri pisatelji in pesniki indoevropski «kraljico cvetic, simbol nedolžnosti, prijateljstva in tajnosti».

V Hammerjevi knjigi: «Rosetum Historiarum» leta 1654. beremo: «Nekateri so obesili nad mizo rožo in ko so se gostje napravili na odhod, naročili so jim, da naj ne zabijo, da je nad mizo bila roža.» Toraj «tajnost!» Ta pomen se je dandanes pri Evropecih nekoliko izgubil in ni več med narodi znan; morda tudi radi tega, ker je sploh le malo «prave tajnosti». Navada je sicer še, da se stavijo rože ne nad, temveč na mizo — a pomen prave tajnosti je v dobi elektricitete nekako otemnel.

Navada, o kateri Hammer piše v 17. stoletji, potrjuje pravilno razlago pregovora «sub rosa dictum». Navada je izginila — a pregovor je ostal in ni nikakor jednopomemben s francoskim «sous la fleur». Žal, da na veselicah, na prijateljskih zabavah, pri skupnem veselju, ne sedimo in ne govorimo več «sub rosa!»

Bodimo odkritosrčni in pripoznavajmo sami svoje slabosti! Možno vemo, da rujno vince večkrat pospešuje govor, da si sicer «peremo» jezik a on se razvozlja in pri taki priliki večkrat marsikatero po

vemo, o katerej bi bilo boljše, da jo zamolčimo. «Govori se, kar na jezik pride in hitro, prehitro pade kaka beseda — oj, ko bi le ostala »sub rosa!» a ona po bliskovo dirja v hišo, iz hiše na cesto, od tam na trg in kmalo je že vas, mesto, dežela polna in mimo tega jej priraste po poti marsikaj, da nastane »iz muhe slon».

Ljubezniva bralka ve gotovo, da tudi kava razvozlja pogovor, saj poje naš Prešeren:

«Draga, vem, kako pri tebi me opravljajo ženice,
Kak' si brusijo jezike in ti štejejo na prste
Pri kafeti, kar jih nisem, kar sem ljubil jih device!»

Čestita čitateljica, pomiri se radi teh Prešernovih besed, kajti one veljajo za leto 1833., ko jih je priobčil naš kralj lirike v »Čbelici» — sedaj pa štejemo leto 1899. po Kristu!

Resnično je vendar, da bi se človek tudi v enakih slučajih moral brzdati, mojstrovati, moral bi premisliti, preden govori — a človek je človek in stara navada je, da se na sestankih govori, mnogo govori. Druge pomoči nam ni, nego nasvetovati: »Govorimo, a govorimo »sub rosa» in vse, kar smo govorili, bodi »sub rosa dictum».

Vrnimo se k »roži» in povejmo kaj govore naši slovenski pesniki o njej.

Oglejmo si v prvi vrsti našega Prešerna, o katerem poje Cegnar:

«Pesni prepeval je žale in mile
Od domovine nesrečnih sinov,
Od ljubezni, sladkosti in sile,
Ki umorila ves up je njegov».

Da, prav Prešeren Vas, drage domorodkinje, častno proslavlja, ko Vam, primerjajoč Vas roži, nazdravlja:

«Bog živi Vas Slovenke,
Prelepe, žlahtne rožice,
Ni take je mladenke,
Ko naše je krvi dekle!»

Svarilno pa povzdigne svoj glas ter jim veli, da je »roža njih mladost»

«Rožice cvetó vesele
Le ob času letne mlade.
... Leto pošlje piš in strele,
Lepo cvetje jim odpade».

in one obešajo glavice, ni mar jim več cvetet'. Tega menenja je on, ki pravi »več rož ne rase v polji, ko imam jaz misli, ki spé v ljubzenskih sanjah». Govoreč o »ženski zvestobi» pripoveduje, da je

mlad godec obračal svoje oči posebno rad po Miciki, županovi hčerki, kajti bila je »roža deklet« a na Mališmaren »gospa preoblečena« prišla je v cerkev, kjer jo je poročil mladi kancelir na godčevo žalost. Po dolgem potovanji vidi godec drugo lepo dekle, ki je bila kakor »rosna rožica«, a tudi ona se odvrne od njega in se poroči z mladim mušketirjem.

Prešeren je odmenil roži prvo mesto, ko pravi: Dokler ne cvetě še roža, v časti so pri nas vijolice, zvončeki, marjetice... On sam je pa imel le malo »rožic«, kajti v slovesu od mladosti bitko vzdikne: »Mladosti leta rodile so mi malo cvetja in še tega rož'ce so se koj osule!«

V sonetih svojih, ki so deloma posvečeni ljubezni, večkrat omenja drage mu rožice, tako: »Mokrocvetočē rož'ce poezije očitajo to, kar se v prsih skriva.« — »Kar rase rož na mladem nam Parnasu, izdihljeji, solze so jih rodile«. — »Pesni rasejo moje neveselo, kakor rase zgodnja roža zapeljana, kateri preti slana«. — »Roža zala je iz srca skož' grob pognala«.

Večkrat primerja stvar in predmet in povišuje na ta način nazornost; tako n. p. »odločeni so roži kratki dnovi, ki pride nanjo pomladanska slana, tako mladi deklici, ki jej gloda zgodnja rana srce«. Spominjamo se tu nehotē nemškega pesnika Ernesta Schulzeja, ki je priobčil leta 1818. krasno, romantično pesen v treh spevih: »die bezauberte Rose.« Metamorfoza nežnega dekleta v rožo in anamorfoza krasne rože v ljubeznivo deklico sta dični misli vsej obširni pesni, v kateri dobimo vrstice:

«Und jene dort, nicht weiss ich, ob's die Rose,
Die sie erzog, ob sie es selber ist,
Die schüchtern blüht und unter zartem Mose
Den Dorn verhehlt und doch ihn nie vergisst,
Die Liebliche, die zagend nur und lose
Der laue Hauch mit Geisterlippen küsst.»

Tudi Schulze-ju je prerano prestrigla smrt delavnost poetiško. Poizvedel je, nekaj dni pred smrtjo, da je prejel po Brockhaus-u razpisano častno darilo za svojo izvanredno delo, o katerem trdē nemški kritiki: »Diese Rose, diese zarte und duftige Blume wird in der deutschen Poesie unverwelklich bleiben« in katero delo je tudi naš Prešeren, klasik slovenski, z veseljem čital, kar se da dokazati iz »Krsta pri Savici«.

Če pravi v tej »roži« Schulze:

«Ich, den so lang schon gleiche Schmerzen quälen,
Vermag es nicht, so Bittres zu erzählen»...

milo in v prepričanju vzdihuje Prešeren:

«Ak' prav uči me v revah skušnja moja,
Naj pevec drug vam srečo opisuje,
Ki ni, ko meni, mu veselje ptuje».

V mladostnih letih pa se je naš Prešeren vendar rad pošalil, kar vemo iz leta 1825. V «Zarujoveli deklici», najstarejši pesni njegovi, poklonjeni iz šale sošolcu — pravoslavcu dr. Jakobu Traunu na Dunaji, poje:

«V tridesetem dvičica,
Reva še samičica,
Je prebritko stokala,
Milo, milo jokala,»
Oj me, oj me, božica,
Sem cvela ko rožica!
Lahko b'la obdržala,
Lahko b'la obdržala,
Jaz neumna šlapica
Iz «Za zidom» Jakica!*)

Kakor je sploh razvidno, je bila našemu Prešernu «roža» prav priljubljena ter jo večkrat omenja v svojih poezijah.

Oglejmo si še nekatere druge naše pesnike z ozirom na «rože» in prepričajmo se, v kakem smislu jim je služila v pesniških proizvodih!
(Konec pride.)

Moja sreča.

Ledena zunaj burja brije
in sneg odeva dol in grič...
A v sobi mojej vigred klije,
preveva vonj tu vsak kotič...

Oj ti mamljivo južno cvetje!
Plod solčnih italijanskih tal;
tu tebi toplo je zavetje,
tu ni ti domovine žal!...

Kako vas ljubim, vi cvetovi!
Skrbim, da vas ne stré vihar,
da vas ne zamore mrazovi...
Saj srca vernega ste dar!

Zato cvetite, zali cveti,
nikar še ne zvenite mi!...
Dokler vas vidim jaz cveteti:
življenje se mi lepo zdi!

Mokriška.

*) Dr. Jakob Traun, Traven, kasneje odvetnik v Mariboru in Celji, se je rodil 1802. v ulici «Za zidom» v Ljubljani. Napev tej pesni zložil Fr. Ozbič, v Kresu 1883.

Črnina.

Bolgarski spisal Ivan Vazov, prel. Márica.

Čort go zel,*) glej sedaj!... je govoril z neko nevoljo in nemirnostjo Dimiter Kočov v kavarni «Mendl» na Dunaji, ko je že tretjikrat prečital uvodni članek nemškega časnika; — ta časopis čitajo tudi v Sofiji ter je že gotovo znano tudi mojej soprogi!... Revica! Od katerega dne? Od 22. julija; pred štirimi dnevi; istega dne, ko sem jaz odšel. Koliko muke in skrbi radi bedastega nespozumljenja! Brzjaviti imam takoj.

Kočov je zapisal na okroglej mramornatej ploči brzjavko in izšel.

Kočov je imel mnogo povoda biti vznemirjenim. Nemški list, ki je izhajal v istem nemškem mestu, kjer je on, Kočov, bival sedaj mesec dni, je prinesel vest, da je tam umrl Bolgar D. Kočov. Ta žalostna vest je bila resnična ali to ni bil Dimiter Kočov, ampak Devko Kočov iz Varne, ki je bajé umrl. Ta je bil jako bolan še tedaj, ko je Dimiter bival tam.

Drugi dan je Dimiter odpotoval v Sofijo. Ves čas svojega potovanja, je videl pred seboj samo obraz svoje mlade žene.

Živo si je predstavljal njen položaj v trenutku, ko jej je kateri njenih znancev javil vest iz nemškega lista.

Gotovo se je zgodilo po pogovoru: «Dobra beseda pride daleč, slaba še dlje!»... Kakov udarec, kakov grom nad glavo siromašne Boženke!... Neprenehoma je mežikal, kakor da bi ne hotel, videti njenega obupa in joka. Dimiter je dobro vedel, da ga Boženka ljubi in da mu je bila iskreno in strastno udana. To ti je bilo nežno srce... Gotovo so takoj pregledali novine, nespozumljenje se je razjasnilo, ona se umirila — brzjav je pač divna stvar. Ali preteklo je vendar prej najmanj dvanajst ur, v katerih je trajala negotovost. Dvanajst ur takih muk, smrtnega nepokoja. To mora človeka postarati za devet let.

In gledal je v mislih belo, milo Boženkinino lice, obdano sè svilenimi, črnimi lasmi, sedaj zalito sè solzami, blede, od straha izpremenjeno... Potem pa, ko se je umirila — videl je njeno lice še svetleje, še lepše. Predstavljal si jo je v svetlo-plavkastej obleki, v katerej je bila tako lepa in tanka.*

Boženka je bila tenka in koketna — velika slabost z ozirom na modo. A ktera je danes nema? Boženka je bila krasotica: na-

*) Da bi ga vzel vrag.

ravno torej, da ima lepa žena lepih oblek... Pusta je... drugače pa dobra duša... S kakim radostnim trepetom bode čakala, da se prepriča na lastne oči, da je Dimiter res živ in zdrav! In on si je predstavljal njuno svidanje, objem in radost... V grlo mu je prišlo nekaj toplega a v očeh so se nehoté zabliskale solze.

Potovanje se je Kočovu zdelo nepopisno dolgo in brezkončno. Kadar je vlak zažvižgal na sofijskem kolodvoru, je z razburjenim srcem zagledal svojce, ki so ga čakali. Njim vsem na čelu pa je bila Boženka — oblečena prav gizdavo, kakor je bilo pri njej obično.

Sestanek je bil jako ljubezniv.

Boženka je na vozu pripovedovala svojemu možu naglo in z od razburjenja tresočim glasom o vseh mukah in strahih, dokler ni izvedela istine. Prepričala se je o istini pa še le čez deset ur. Ne spominja se, kako je preživela ta čas.

Dimiter jo je poslušal ves vznemirjen. Ni se varal o čustvih svoje žene. Ona ga je ljubila. Morda ne prav tako strastno kakor on njo, ali od srca ne smeš zahtevati več, nego ti je v stanu dati...

In on se je čutil srečnim. Mučila ga ni Boženkina slabost za modo in njena koketnost. Njena želja, da bi bila »efektna«, da bi vsem ugajala, (brez vsake slabe misli) je bila večja, nego si je on mogel misliti. V tem za nas neznatnem, za ženske velikem čustvu, koje razvije stolno mesto, izgubilo se je nekaj njene udanosti do Kočova.

Nečimernost je ukradla vsak dan nekoliko ljubezni iz njenega srca, toda le mali del. Ljubezen je ostala vendar vedno tako velika, da se je mož čutil v njej srečnega. Res je, da ta njena ljubav do moža ni še bila podvržena nikakej izkušnji, zato ni niti ona niti on poznal jakosti te njune ljubezni. Te dve čustvi nista prišli v Boženki še navskriž, ker je Dimiter izpolnjeval svoji ženi vsako željo in tako sta te dve čustvi obstali, ne da bi drug drugo oviralo in ne da bi se moralo jedno ali drugo umakniti.

Tretji dan po svojem prihodu je prišel Dimiter bolj zgodaj nego navadno iz pisarne na obed. Šel je v sobo ter vzame, da bi čital novi list. Pred vsem je iskal, kam bi sedel: naslonjač in stoli vse je bilo pokrito z raznimi uzorci, modnimi žurnali, pisanimi krpami in drugimi stvarmi, kar je pričalo, da je bila tu malo prej Boženka.... Dimiter pogleda nekoliko srdito ves ta nered.

— Lišp ne lišpa hiše! prav pravijo, je rekel on ter se nasmehnul... Mahoma sliši v drugej sobi, v sobi svoje žene ženske glasove. — Goste ima, reče on.

Razgovor je postajal živahnejši, neko klicanje, potem šum, kakoršnega proizvoduje ženska obleka, sučnje in enake stvari.

A! šivilja je tu, pravi Dimiter, spoznavši njen glas; — poslednji pariški modni žurnal je dal Boženki gotovo zopet mnogo posla. Najbrže kake nove obleke in krpe... Ona mi ni pripovedala o tem ničesar.

In on je pričel čitati novine.

— Ah chic! zakriči zmagonosno šivilja v drugej sobi... chic, chic, gospa!

— Kaj, ali se vam dopade? — vpraša Boženka.

— Čudovito, prekrasno! Kakov efekt! Vi, gospa, ste belega lica in črnih oči. In ona vam barva divno pristojaj. Jaz vam prav to barvo najbolj priporočam... Ha, tako držite pajčolan... One čipke... ne more se bolje fason — razkošna stvar... Vi, gospa, napravite cesarski efekt. Chic, chic!

— Prekrasno, hvala vam... Pomerila sem... Sedaj jih poberem in spravim, ker moj Dimitraki more priti vsak čas. Prosim vas, pomagajte mi, da se slečem.

— A, tajno skriva pred menoj! Pripravlja iznenadenje! — pravi si Dimiter. — Najbrže neka nova fantazija, s kojo me želi mahoma presenetiti. Slobodno, dete. Čakaj, da ji odvezam to veselje, da jo preplašim... Čula ni, ko sem prišel.

In Kočov vstane ter gre polagoma in naglo odpre vrata Boženkinе sobe. Na pragu ostane kakor okamenjen.

Nikoli bi se ne nadejal, da zagleda kaj tacega.

Boženka je stala pred ogledalom v popolni žalni obleki!

Vsa v črnini! Dolg in širok pajčolan iz črnega krepa se je spuščal preko njenega lica od čela do zemlje; drugi temu enak, spuščal se ji je zadej od temena do pet, črni krep je imela krog klobuka, na katerem je bilo še črno cvetje; dolga, črna suknja s krepom obšita, črne rokavice, črne čevljičke, vse, vse črno!

Da ni v tej žalost javljajoči postavi spoznal svoje soproge, mislil bi, da je to duh Hofmana, koji hodi po noči po grobeh.

Ko je Boženka zapazila svojega moža, hotela je najprej bežati toda ostala je kakor prikovana na svojem mestu s povešenimi očmi. Šivilja se je tiho izmuznila.

Čez nekoliko časa se je dvigal na dvorišču velik dim.

Gorela je »črnina«.

Boženka jo je naročila še onega dne, ko je čula lažnjivo vest o smrti svojega soproga. Poleg strašnih duševnih muk vsled nesreče, imela je tedaj — nežna soproga — še skrb in to junaštvo!

Ko jej je danes prinesla šivilja k sreči nepotrebno obleko, ni se mogla Boženka ustavljati izkušnjava, da bi ne oblekla »črnine« in da bi se v ogledalu ne dopadla sama sebi.

Razno.

Koncert za Prešernov spomenik. Na belo nedeljo, t. j. 9. aprila priredé ljubljanske dame koncert na korist Prešernovemu spomeniku. Lepo in posnemanja vredno je, da hoče ljubljansko slovensko ženstvo pripomoči, da se ob stoletnici postavi spomenik prvemu slovenskemu pesniku.

V posnemo. Danes nam je poslala delavka iz tobačne tovarne v Ljubljani celoletno naročnino za naš list. Trije goldinarji so malone ves njen tedenski zaslužek in vendar jih je žrtvovala med tem, ko imajo naše dame večinoma prelepo navado ostajati na naročnini — dolžne; če so sploh dovolj »požrtvovalne«, da se na list naročajo.

Pesnikinje v »Slovenki«. »Sl. narod« je prinesel dne 14. marca o »Slovenkinih« pesnikinjah v podlistku jako laskavo oceno. Evo je, za one, kateri je niso čitali:

Dobodo se sicer bralci in tudi bralke, ki se namrdnejo, kadar koli jim pride v roke kakov spis iz ženske roke, posebno poetiški ter ga nezaupljivi odlože. Toda, če je to njihovo mišljenje in početje tudi opravičeno, »to se vpraša«. Neredko igra takrat ulogo pri moških visoka zavest, pri ženskih nizka zavist. Ne vodi me vnema za žensko emancipacijo in še manj galanterija, ako trdim, da se je v krilu »Slovenke« zbralo nekaj pravih pesniških talentov, ki delajo nežnemu spolu vso čast.

Prva, ki se je oglasila na novem »Slovenkinem« Parnasu, je Vida. Že v nekaterih izdelkih nam pokaže pravi pesnik svojo čud. Kakor nosi vsako dete materine poteze na svojem obrazu, tako tudi pesem, dušno dete, ne more zatajiti značaja svoje porodice, ako ni samo podtaknjeno dete, to se pravi, ako čut, iz katerega je pesem privrela, ni samo fingiran.

Vidine pesmi izdajajo živahnega duha, zato je nje dikcija kratka in jedrena, misli so bliskovite, čutljaj netrpežen, kakor bi se hitro utrudil in upadel. Časih imajo in tudi dobro dosežajo namen, da vzbude v bralcu posebno občutje (Stimmung; cf. Plet. slovar pag. 273).

Pesmi te vrste, ako so prave, zazibljejo bralčevo dušo v ono stanje, v kakoršnem je bil pesnik sam takrat, ko je pesnil. Zato pa vplivajo s kratkimi verzi neprimeroma intenzivnejše na bralca, nego še tako dolge vrste, ki opredelajo, raztegajo, razpredajo čustvo za čustvom. Kadar se duša oplodi s semenom takih glasov, obide jo nekak poetiški »species intelligibilis«, (da pozajmem modroslovski pojem), v katerem se potem prepusti nadaljnjemu gorkemu čustvovanju.

Prav za prav je to glavni nalog vsake lirike v prvotnem in ožjem pomenu, ne samo dekadentne, in zato je Cankarjevo stališče pravo, ko obsoja Hribarjeve lirske izdelke.

Vsaki človek je otrok svojega časa, toliko bolj pak je pesnikovo srce jasno zrkalo, iz katerega odseva radost in bol tedajnega človeštva.

Vidina muza je občutljiva tudi za socijalno bedo, izvirajočo iz predaljnje in neopravičene razlike, v hateri gmotno živé posamezni, potrebni stanovi. V drastičnih in plastičnih potezah ume ona, a tudi Kristina in Zorana označiti tožno razmerje denarne in dušne aristokracije. In ravno zanimanje za to plat človeškega življenja jasno dokazuje poetiško nadarjenost novejših slovenskih pesnikinj. Ljubavne Vidine pesmi cikajo na novo strujo in se prav ljubó bero. V obče se vidi, da se novostrojna pesnikinja ravna po Bodenstedtovem geslu: *Frisch und ureigen — Musst du dich zeigen — Wie in dem Leben, so in der Dichtung!*

Od nje se v pesmih Kristina precej razločuje. Glavne motive podaje Kristini tista hrepeneča in vendar resignirana ljubezen, kakoršno čuti mnogo človeških src. Mila blagost je razlita po vseh njenih vrsticah. Naravnost iz srca izvirajo vali njenih čustev, ne da bi se zadrževali ob bregovih suhega razuma ali ob kamenji hladnih prevdarkov. Ponajveč subjektivnega značaja, nam te pesmi takoj priljubijo tudi svojo stvarnico. Posebna prednost Kristinine poezije pa je ta, da je zmerom prepojena s čutom. A tu ne mislim čustva (*Gefühl*), temveč oni čut, o kojem je pisal Borut v »Ljubljanskem Zvonu, da je za vsako pesem *conditio sine qua non*, rekše ono životvorno moč, oni vznos, ki ritmiškemu ali rimanemu telesu vdahne šele dušo in s kojim se tako odlikujejo Berangerjevi »chansoni«. Naravno je potem, da nam nje poezija tako globoko sega v srce, naj je tudi pretežno erotiška. Erotika je res prepeta a nikakor se dopeta, in Kristina ume vrhu vsega polagati v kratke svoje pesmice bistre »pointe« in lepe prisodobne.

S Kristino vred se je oglasila v »Slovenki« Marica II., ki si izbira navadno resne sujete, udari časilh na doktrinerno stran in kaže zdrave, krepke nazore, katerim daje sèm in tjà v satiriškem tonu duška.

Podobne narave so tudi dela Desimire, le s tem razločkom, da nje satira nima namena učiti ali bičati, temveč vzbujati jovijalen smeh. In ta poslednji namen doseza Desimira prav srečno.

Na Kristino se nekoliko naslanja Mirka (Bogočila, Zagorska, Posavska). Nje pesmi so sentimentalne, kakor većinoma začetnih poetov, nimajo sicer posebno izvirnih idej, a verzi teko vseskozi gladko

in so zelo zvonki. Splošno pričajo doberšno pesniško darovitost svoje matere.

V novejšem času se je javila Zorana, ki je za Vido in Kristino nedvomno najboljša pesnikinja. Odlikuje jo pred vsem bogat dar invencije. Obdelava najraznejše snovi lahko, spretno in vspešno. Zdaj biča socialne grehote, zdaj toži za svojim ljubimcem, zdaj se vnema za slogu in blaginjo domovine, zdaj se poživlja ob prirodni lepoti. Tudi epska obdelava se ji prav dobro sponaša. Nje refleksivna proizvodja je vedno jasna, nje jezik bogat in izbran, nje dikcija vznesena. Trdno sem uverjen, da si splete ob svojem očitnem in rapidnem napredku najlepše lovorje na leposlovnem polju.

Kratka je ta moja sodba in kdor hoče soditi, koliko velja, naj bere navedene umetnice pazno, če jih namreč še ni bral. Čim manj predsodkov in čim več estetskega ukusa ima, tembolj se uveri, da pričujoči spis ni samo laskav panegirik, temveč kratka, a zaslužena in pravična ocena.

In navzlic temu mora človek čitati take statističke podatke izza kulis lista »Slovenke«! Rad bi jih človek pragmatički razložil, a boji se, da bi mu ušle prepričke besede iz peresa. Torej smo res tako daleč zašli, da vprašamo prej vsakem delu najprvo: čegavo je? Torej res rajši beremo v »Dom in Svetu« rimano prozo Prelesnikovo samo zato, ker je kot duhovnik klasiški naobražen, kakor pristno pojezijo imenovanih pesnikinj, samo zato, ker so ženske, učiteljice in morda še to ne! Ali še zdaj ne vemo, da je treba pesniku pred vsem prirojenega daru, potem življenjske šole in nazadnje šele knjižne naobrazbe in da vse troje tudi nežni spol lahko združuje v svojem duhu?

Mimo raznih, prozajiskih sestavkov čvrste oblike in lepe vsebine bi moral že pesemski del privabljať narodnjake k listu »Slovenki«.

Zlasti pa bi morale biti ve, Slovenke, kar ponosne in vesele, da imate kako izbornu svoje glasilo, vredno sluharne knjižnice za odraslo čitateljstvo.

Ne krčite se torej naročiti list, ki je za vaš razum koristen, za vaše srce sladak, za vaše ime časten!

Ženstvo na Nizozemskem ima 12 realnih gimnazij (12 javnih in 1 privatno) s 116 učiteljicami in s 35 učitelji. V te šole pohaja 1301 učenk. Razen teh hodi v realne gimnazije za moške do 520 deklet, v humanistične gimnazije za moške pa 109 deklet. In v Avstriji?

Doma.

Preproge iz kokosa se očistijo sè ščetjo in milom. Mastni madeži se odpravijo iz njih, ako se žaganje močno segreje in potem preproga ž njim potrese. Ako v prvič ne odpraviš madeža, pa ponovi.

Kako se čistijo glacé-rokovice. Rokovice se gladko raztegnejo in polože na spravljeno ruto, obrisačo, ali kar si bodi. Pomoči kos flanele v mleko, podrsaj po navadnem milu in drgni s tem-le rokovic. Ako so rokovice bele, znaš da so čiste, če so rмене, kadar so mokre, ako so barvane, morajo biti mokre — črne. Ko se posuše, dobijo prvotno barvo.

Kako se ohranijo pomoranče in citrone. Posuči finega peska, onega takozvanega srebrnega peska in deni ga, ko je ohlajen v čisto posodo. Potem postavi pomeraoče in citrone s pecljem navzdol tako, da se druga druge ne dotika, posuj jih zopet s peskom kakih 6 cm. visoko in deni posodo na hladen prostor. Na ta način se ohranijo pomoranče in citrone več mesecev.

Listnica uredništva.

Ivanova. Spisa res ne morem vporabiti, s tem pa Vam nikakor ne pravim, da se Vam kaj drugega ne posreči. Skusite!

Gabrijel. „Lilijo“ vporabim pozneje kdaj z malimi izpremembami.

Ivo Šorli. Odgovorim, hvala!

E. Mladé. Sama sem v zadregi. Nekaj je res dobrega, a nekaj zopet tacega, da me ne more zadovoljiti. List dopošljemo.

Márica II. Lepo. Te prosim, pusti dlakocepce! Nekateri Slovenci so še vedno taki, da jim je vsebina spisov deveta briga in da lové le pike na — i. In pa ta Tvoj pikolovec! Vidi se mu, da ne čita „Zvona“, ker nam očita glagol „pesniti“, katerega je Aškerc priporočal. Ali hoče on morda pesni — kovati? Tudi Levčevega pravopisa ni čital. „Ženska“ rabim kakor pridevnik to je res n. pr. pet, šest ženskih (oseb.) Srbi sami rabijo „Srbkinja“. Smešno bi bilo, ko bi še hotela zagovarjati besede. obitelj, iznajditeljica, pesnikinja i. dr. S takimi puristi prenesli bi slovenščino zopet za 100 let nazaj. Zdrava!

